

Ulrich Beck: socioloog met hart voor Europa

Beck ontvangt in Amsterdam de Otto van der Gabletprijs

[Achtergrond](#) - 20 november 2014 - Auteur: Andreas Bolz

De Duitse socioloog Ulrich Beck behoort tot de meest geciteerde sociale denkers van deze tijd. In de jaren 80 verwierf hij internationale faam met zijn publicaties over de risicomaatschappij. Voor zijn inzet voor Europa krijgt hij op 25 november in Amsterdam de Otto von der Gabletprijs uitgereikt.

Het is niet zo gepland, maar het blijkt het juiste boek op het juiste moment. Als Ulrich Beck (1944) in het najaar van 1986 zijn nieuwe werk 'Risikogesellschaft - Auf dem Weg in eine andere Moderne' publiceert, heeft zich in de Sovjet-Unie net de kernramp van Tsjernobyl voltrokken. Waar veel mensen een dergelijke gebeurtenis zien als een anomalie - iets wat zich aan alle redelijkheid onttrekt - vertegenwoordigt die in het denkkader van Beck juist een van de kernwaarheden van de hedendaagse tijd: in de risicomaatschappij produceert de mensheid haar grootste existentiële bedreigingen zelf.

Het probleem is dat de grootte en aard van de risico's niet te voorzien zijn, aldus Beck. Duitsland had midden jaren tachtig goede veiligheidsvoorzieningen voor de eigen kernreactoren, maar toen bleek het gevaar ineens uit de Sovjet-Unie te komen. Een belangrijke vraag voor Beck is hoe de maatschappij rationeel met risico's kan omgaan die het voorstellingsvermogen overstijgen. De kernramp in het Japanse Fukushima in 2011 toonde recentelijk nog eens aan hoe groot deze uitdaging is. "Japan geldt als het best uitgeruste en op veiligheid gerichte high-tech land van de wereld", aldus Beck in een [interview in de Süddeutsche Zeitung](#) kort na de ramp. "De fictie dat je je in het Westen veilig kunt wanen, is weg."

Rampscenario's

Ulrich Beck is professor in de Sociologie aan de [Ludwig Maximilian Universiteit](#) in München (LMU). Sinds 2013 is hij als hoofdonderzoeker verbonden aan het project 'Methodological Cosmopolitanism - In the laboratory of Climate Change' van de [European Research Council](#). Als gastdocent is hij sinds 1997 werkzaam aan de [London School of Economics](#) en sinds 2011 aan de [Fondatin Maison des Sciences](#)

[de l'Homme](#) in Parijs

'Risikogesellschaft' werd een bestseller in Duitsland en is inmiddels in 35 talen vertaald. Tot op de dag van vandaag weet Beck door zijn theoretische werken en zijn engagement in het publieke debat zijn status als vooraanstaand denker te onderstrepen. Dat komt mede door de bruikbaarheid van zijn begrippen en het kader dat hij introduceert. Volgens Beck bevinden we ons niet in een postmoderne fase, maar in de overgang naar een 'tweede moderniteit'. Waar de natiestaat, industrialisering en de garantie van toenemende welvaart typerend waren voor de 'eerste moderniteit', wordt de wereld sinds de jaren zeventig in toenemende mate gevormd door individualisering, globalisering en met name door de centrale uitdaging van het minimaliseren en kanaliseren van risico's.

Beck wijst er op dat het kanaliseren van risico's gebeurt op basis van onvolledige informatie. Want juist de grootste rampscenario's kun je niet testen. Dat is precies waarom het in Japan misging, aldus Beck in Süddeutsche Zeitung. Hoewel het land zelfs "natuurlijke catastrofes in de risicoscenario's heeft ingecalculeerd", kon het zich geen voorstelling maken van de grootte van deze catastrofes.

Internationale samenwerking

De veiligheidsmechanismen van de staat om zichzelf en haar burgers tegen zulke risico's te beschermen, blijken telkens weer onvoldoende - een globale financiële crisis treft iedereen, terroristische organisaties vormen overal een potentieel gevaar en Europese landen kunnen zich met een verantwoordelijk klimaatbeleid niet beschermen tegen de gevolgen van de CO2-uitstoot van bijvoorbeeld de VS en China.

Beck ziet de kansen voor de toekomst vooral in de erkenning van het feit dat risico globale dimensies heeft. Als opiniemaker zet hij zich in voor de versterking van internationale samenwerking. Al decennialang neemt hij in de vooraanstaande Europese media stelling in uiteenlopende debatten. Zo onderstreepte hij na Tsjernobyl keer op keer de noodzaak van een politiek waarin ecologie en democratie samen komen. Nadat 'Risikogesellschaft' in 1992 in het Engels werd vertaald, kregen zijn ideeën ook internationaal bekendheid.

Merkiavelli

De Otto von der Gablentzprijs wordt elke twee jaar verleend aan een persoon die zich heeft ingezet voor Europa of voor het bevorderen van de betrekkingen tussen Duitsland en Nederland. Otto von der Gablentz (1930-2007) was Duits ambassadeur in Nederland tussen 1983 en 1990 en zette zich daarna als rector van het Europa

College in Brugge in voor de Europese gedachte. Ulrich Beck krijgt de prijs voor zijn inzet en verdiensten voor Europa en de Europese integratie.

In recentere jaren heeft hij zich sterk gemaakt voor de politieke relevantie van Europa in de wereldpolitiek. In 'Das Deutsche Europa', dat in 2012 verscheen, past Beck zijn theorieën over de risicosamenleving toe op de reactie van de EU op de kredietcrisis, aldus Hanco Jürgens van het Duitsland Instituut. "Beck schrijft dat Europa met man en macht geprobeerd heeft alle financiële risico's in te dammen - onder meer door het instellen van een reddingsfonds. Maar dat gaat ten koste van de handelingsvrijheid van de politiek. Daardoor raken burgers van de EU vervreemd. Beck pleit ervoor om de EU weer politiek aansprekend te maken voor de kiezer."

Bijzonder kritisch is de Duitse socioloog op de Europapolitiek van Angela Merkel, die hij in een [essay in Der Spiegel](#) Merkiavelliaans noemde. Hij verwijt haar politiek opportunisme en vindt dat ze haar eigen machtsbasis uitbreidt ten koste van het Europese project. "Hard neoliberalisme naar buiten toe, sociaal-democratisch getinte consensus naar binnen - zo luidt de succesformule waarmee Merkiavelli haar machtspositie en die van het Duitse Europa steeds verder heeft uitgebouwd."

Eurosceptici

Dat Duitsland in Europa domineert, heeft het ongenoegen over de EU vergroot, aldus Beck in een [interview in Die Zeit](#) in juni van dit jaar, kort na de Europese verkiezingen. "In de waarneming van de mensen zijn er Europeanen van verschillende klassen. We hebben de geprivilegieerden in de betalende landen, vooral in Duitsland, en we hebben tweederangs burgers in de landen waarmee het slecht gaat in het zuiden."

Europa is voor veel burgers nog steeds een elite-project, zegt Beck in Die Zeit. Maar in het toegenomen aantal eurosceptici in het Europees parlement ziet hij een kans voor de toekomst van de EU. Door hun aanwezigheid moeten Europese politici zich opnieuw verhouden tot de burgers. "Hoe lukt het ons ervoor te zorgen dat de enkeling begrijpt wat Europa voor hem betekent? En dat hij merkt dat zijn eigen positie verbetert door deelname aan het Europese proces: meer vrijheid, meer sociale zekerheid, meer merkbare democratie."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/9058/ulrich-beck-socioloog-met-hart-voor-europa>